

Культура Русі-України

Підготувала
учитель історії та правознавства
Дубовецької філії НВК «Лозівська ЗОШ І-ІІІ ст.- ДНЗ»
Байковецької сільської ради О.С.Яцюк

Прийняття християнства

Хрещення Володимира

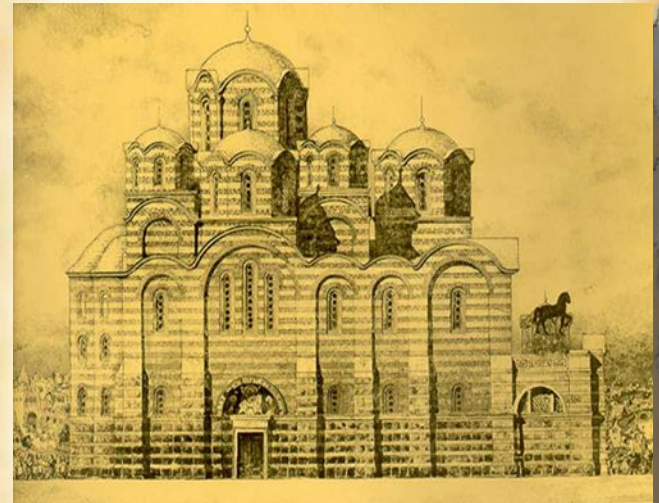
Хрещення киян

Щоб закріпити нову релігію, князь наказав будувати церкви і ставити їх на тому місці, де раніше стояли ідоли.

Десятинна церква

Першою кам'яною церковною спорудою Київської Русі вважається Десятинна церква, збудована на Старокиївській горі наприкінці X ст. Вона стала кращою будівлею «міста Володимира». У Десятинній церкві містилася княжа усипальниця, де поховано Володимира Святославича та його дружину — візантійську царівну Анну. Сюди було перенесено з Вишгорода прах княгині Ольги. Наприкінці 1240 року орди хана Батия, захопивши Київ,

Фрагменти плінфи

Фрагмент плінфи –
“половинки”
завширшки 16,5 см з
відбитком рельєфного
знаку у вигляді
князівського родового
герба Володимира
Святославовича.
Плінфа із слідами
собачих лап.

Мозаїчна мармурова підлога

Софія Київська

У «Повісті минулих літ» заснування Софійського собору значиться під 1037 р. Натомість в Новгородському літописі -1017 р. Собор, як головний храм держави, відігравав роль не тільки духовного, а й політичного та культурного центру. Під склепінням св. Софії відбувалися урочисті «посадження» на великокняжий престол, церковні собори, прийоми послів, затвердження політичних угод. При соборі велося літописання і були створені перші відомі на Русі бібліотека та школа.

Мозаїка в Софії Київській

Христос

Оранта

У мозаїках Софійського собору руські майстри використали смальту (кольорове скло) 177 відтінків..

Фрески в Софії Київській

Близько 3000 м² у соборі
займали фрески.
Особливістю Софійського
собору стало те, що його
прикрашають одночасно
мозаїки і фрески: за
візантійською традицією, їх
не поєднували в одному
храмі.

Золоті ворота

Золоті ворота — головна брама стародавнього Києва. Свою назву одержали за аналогією і зразком з Золотими воротами в Константинополі. Про будівництвоїх, водночас із Софійським собором, згадується в літописі під 1037 роком .

П'ятницька церква в Чернігові

Цей храм було споруджено як трапезну церкву П'ятницького монастиря в кінці XII – на початку XIII ст. на чернігівському посаді, біля торгу, і названо на честь святої великомучениці Параскеви-П'ятниці – покровительки торгівлі, сільського господарства, сім'ї. Існує цікаве, хоча й не доведене припущення про те, що П'ятницьку церкву збудовано волею та коштом князя Ігоря, того самого князя – головного героя і можливого автора «Слова о

Освіта

Типи шкіл княжої доби

- князівська (палацова, де учні утримувались за кошт князя);
- церковна (книжна, де готували священиків і дяків);
- світська (приватна, де вивчали купецько-ремісничу справу діти купців та ремісників).

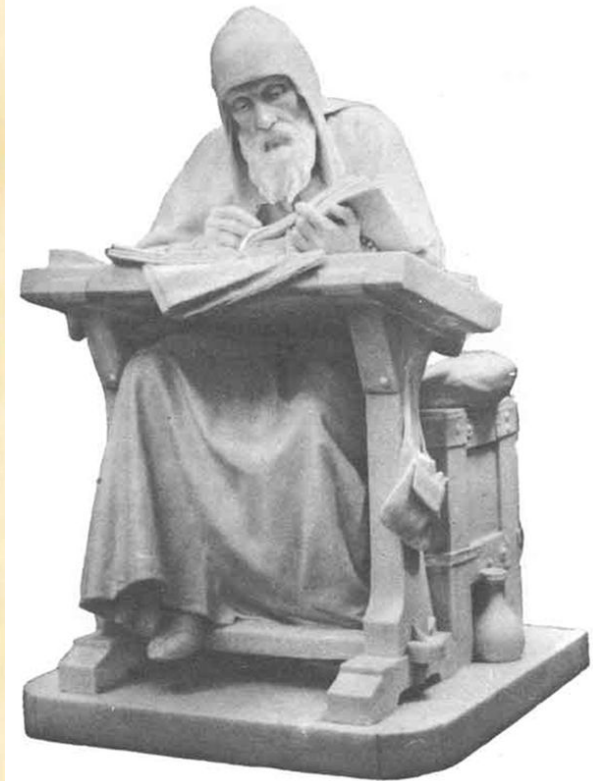

Розвиток писемності

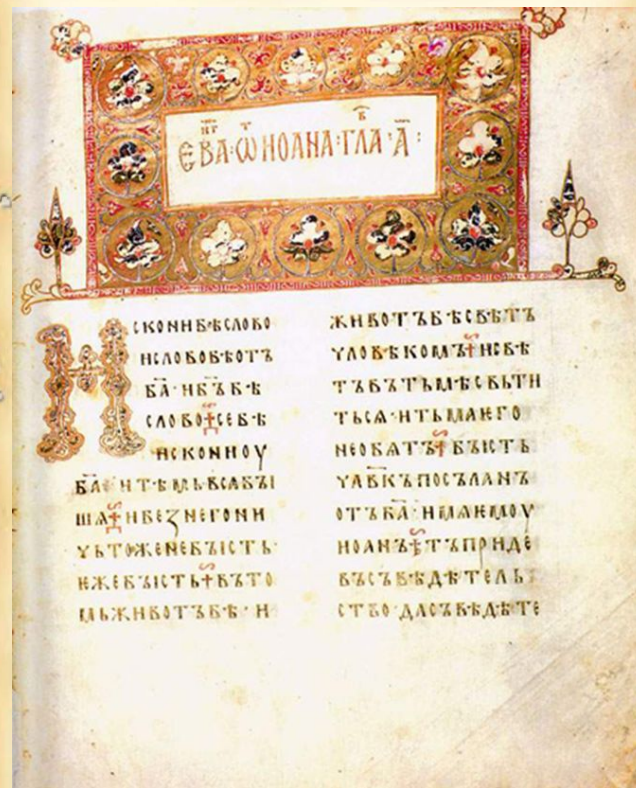
Книгописання

Першим із відомих нам літописців, основоположником вітчизняної історії став преподобний Нестор Літописець. Прийшовши ще юнаком в Печерський монастир, він прийняв тут чернечий постриг і, як свідчить історія, прожив в ньому майже сорок років, несучи послух літописця. Саме завдяки його «Повісті минулих літ» ми знаємо «звідки пішла Руська земля».

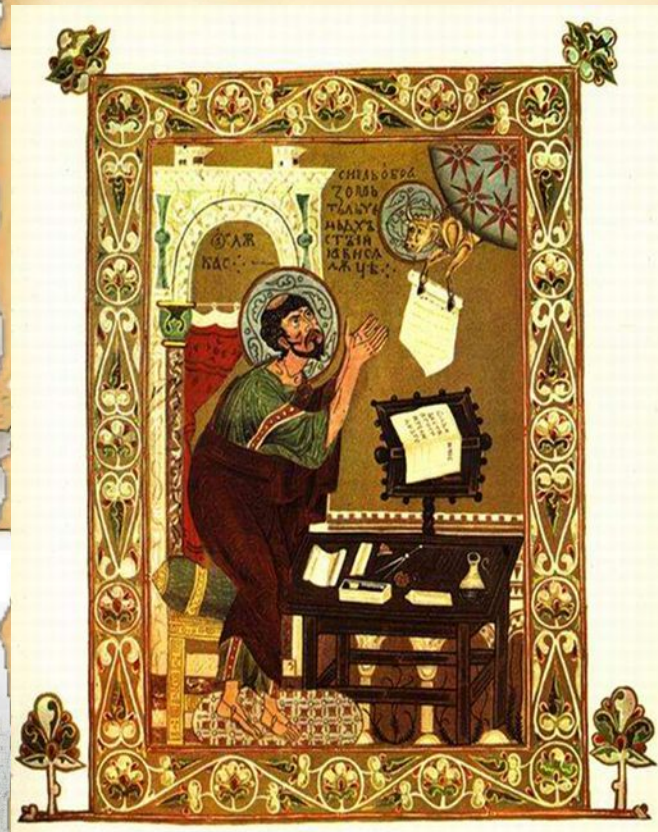
Остромирове Євангеліє

Найдавнішою книгою Київської Русі, що збереглася, на теперішній день є «Остромирове Євангеліє», написане в 1056—1057 рр. в Києві дияконом Григорієм на замовлення новгородського посадника Остромира. «Остромирове Євангеліє» є одним із важливих джерел вивчення старослов'янської і давньоруської мов.

Мініатюра

Мініатюра — це ілюстрація до книги. Найдавніші мініатюри, що дійшли до нас із часів Русі, включені до «Остромирового Євангелія». Тут на окремих аркушах уміщено три мініатюри із зображенням євангелістів Іоанна, Марка і Луки. Усі лінії виконані золотом, а тло заповнене яскравими барвами. Це нагадує перегородчасту емаль ювелірів Русі. Мініатюри облямовують орнаменти, подібні до тих, що можна побачити в Софійському соборі Києва

Заставка

Заставка - невелика орнаментальна або образотворча композиція, що виділяє й прикрашає початок якого-небудь розділу книги.

Ініціал

Ініціал (буквиця) - це велика буква укрупненого розміру, що міститься на початку тексту книги, розділу, частини або абзацу. Ініціали часто перетворювалися в складні малюнки, що зображували химерних звірів, птахів, чудовиськ, воїнів, що борються, блазнів і глашатаїв. Їх виділяли кіноварю (червоною фарбою), золотом, іноді - декількома фарбами одночасно.

«Ізборнік Святослава»

Одна з найдавніших писемних пам'яток давньослов'янської мови на теренах України-Русі. У ньому містяться статті різного змісту — релігійного, побутового, повчального, літературного тощо.

Списаний він, імовірно, в Києві, для князя Святослава з відповідного староболгарського збірника, що становив переклад з грецького оригіналу для болгарського царя Симеона. У переписуванні збірника брало участь два писарі, у кінці його запис зробив

«Ізборнік Святослава»

У «Ізборніку Святослава» вперше вміщено груповий портрет реальних людей - Святослава Ярославича та його сім'ї.

«Ізборнік Святослава»

Повість врем'яних літ

«Повість временних літ» є літописним зведенням. Створена на початку *XII* ст. ченцем Нестором на основі декількох більш давніх літописів *X—XI* ст. Одна з величезних заслуг Нестора полягає в тому, що він об'єднав місцеві, регіональні записи «за літами» в єдиний, загальноруський літопис.

«Повість временних літ» була однією з найпопулярніших і цікавих книг для читання протягом усієї історії Стародавньої Русі, афоризми її автора увійшли в нашу мову (наприклад:

Книги віки ліки

Руська правда

Збірка стародавнього руського права, складена в Київській державі у *XI—XII* ст. на основі звичаєвого права. Характеристичною прикметою Руської Правди була еволюція в бік гуманності (наприклад, заміна кари смерти грошовою карою).

ОСОУДЪ ИРО

О СЛАВЪ - ЗИЛЕДИ
О ЦИРЦА
ПРАДАРИЦЬКАМА
ЖЕУКЪНТЬМОУ
ЖЕМОУЖАТОМАИ
ТНЕРАТУУРАТА
АНЕВЦЪАМКОСНУ
АНЕСРАТОВАДУ
АНЕСРАТНИНЪИ
ОЖАНИЕСУДИТЬ
ИТОГОМАСТАТИ
ПОЛОЖИТИЗАРАС
ВОУПГРЪНЪАВЕ
СУДИТЬКНЪЖЬ
МОУЖЕИАНТНЪ
НАВНАЖААУЕЛИ
ЕСУДИТЬРОУСНЪ
АНЕСРЪДЪАНЕС
КУПЕЦААНЕСНЪ
НЪКОМАРЪСЪАН
КОМУННЪАНЕС
ИЗГОИАНЕСОСЛАВ
НИНЪТЕМЪСРЪНЪ

ПОЛОЖИТИЗАНЪ
ОМРОСАДЕЖИПА
КЪНЪВОУКЪРНИВЪ
ШЕЖЕИВЕНГОУ
САВЪЖТОСАВЪ
ВСЕВЛОДЪИМЕР
ЖНИХЪКЪНАВА
КОПИРЕЖЪНИ
КИФОРЪИДОЖИ
ШАУСНИНИИХА
ГОЛОКОУНЪКУНА
МНЕМЪВЕВОУПАИ
АНОВСЕИКОМЪИ
СЛАВЪСОУДАИТЬ
КЪЖЕНЕНЪКРОУ
СТАВША:
О ОУКЕННТЕ
ЖИТВОУКЕНТЬ
КНЪЖАМОУЖА
ИЗРАУКОПАГО
КНИЖЕИИРОТЬ
ТОБПРЪКЪНУИВА
ТИТНАЧУАНИ
ЖЕВЪРНИСЛОЖА
АЖИТЬТЕКЕРНА

«Слово о полку Ігоревім»

Слово о полку Ігоревім — героїчна поема кінця *XIII* ст. Мова написання - тогочасна літературна мова русинів, подібна до мови літописів, але з помітно більшими впливами народної. Більшість дослідників припускають, що автор «Слово...» був або киянин або чернігівець, ін. доводять, що він мусив бути галичанином («карпаторус»). Існує певна переконаність, що «Слово...» написане учасником чи свідком походу. Хоча хто він, на сьогодні вважається

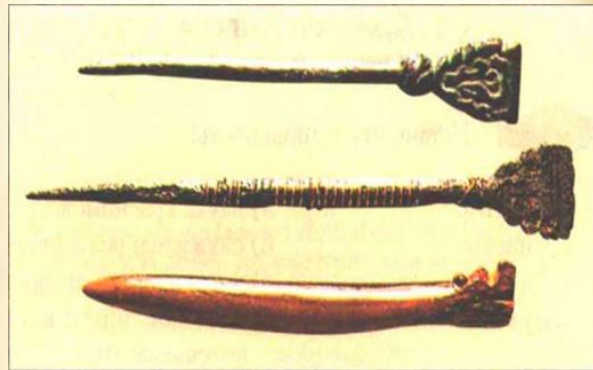
СЛОВО
О ПОЛКУ ІГОРЕВѢ,
ІГОРѦ СЫНА СВАТЪСЛАВА,
КНЮКА ОЛЬГОКА.

с дѣломъ ны конеть, ка-
тѣс, наудати старьшии сло-
весы тѣудныхъ похотѣти о
полку Игоревѣ, ИгорѦ Сватъ-
славича! наудати же бо тѣи
нѣси по клячималъ сего
красенъ, а не по заманиленъ.

Берестяні грамоти

Берестяні гра́моти (береста - «кора, луб берези») — пам'ятки давньої східнослов'янської писемності (XI — XV ст.), написані на доступному дешевому матеріалі — бересті. Текст продряпувався, видавлювався писалом — загостреним металевим або кістяним стрижнем, на протилежному кінці якого (нерідко оздобленому) було вушко для підвішування його до пояса. Завдяки такому способу нанесення текст

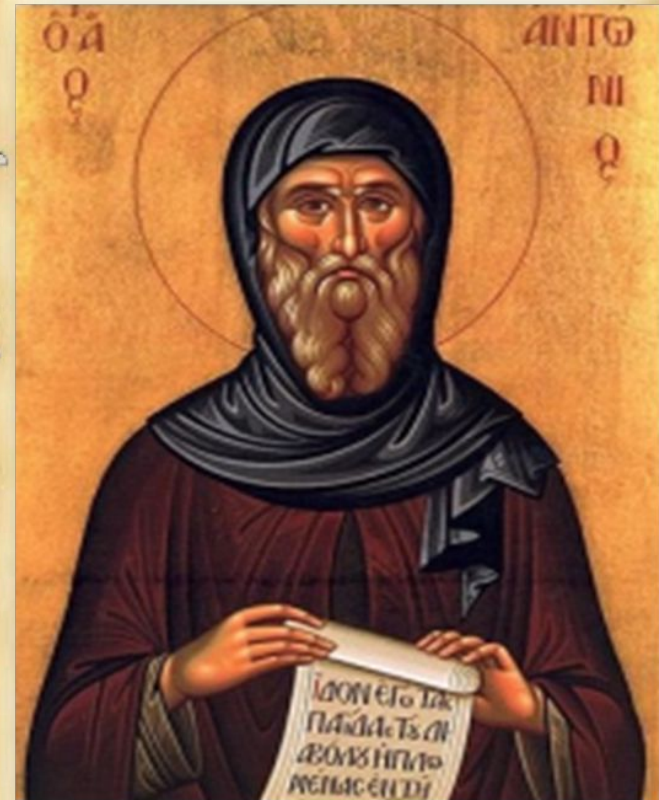

Медицина

Перший лікар – преподобний Антоній

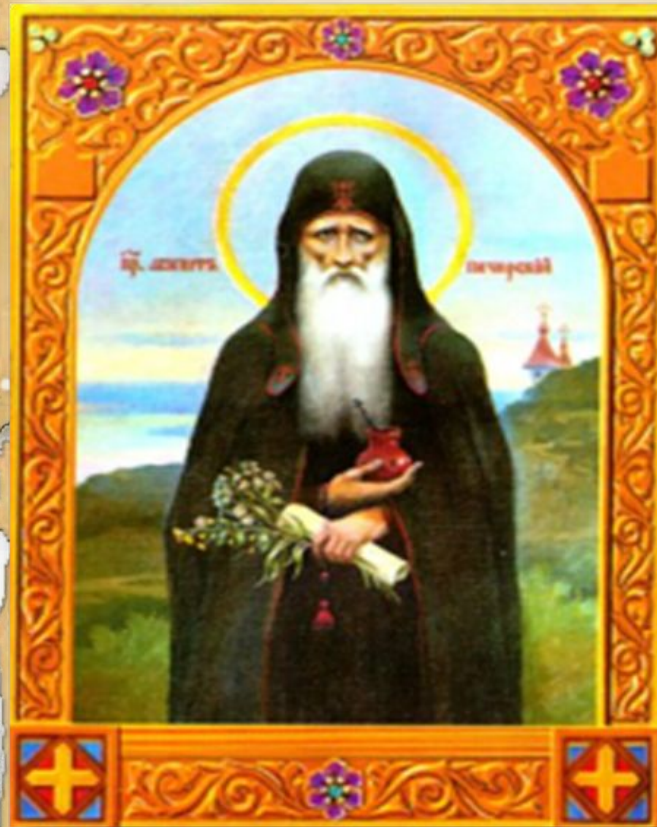
З “Києво – Печерського Патерика” відомо, що преподобний старець Антоній сам доглядав за хворими, благословляв їм, власноруч виготовлені, мікстури та відвари, а передусім творив над цими ліками молитву.

Чернець Агапіт – засновник першої лікарні

Агапіт — «безмездний лічець» Русі, як його називає «Києво-Печерський патерик», тобто безкоштовний, він ніколи не брав грошей за свою працю, будь то хворим князь чи жебрак

Агапіт без поклику йшов до хворих, тобто якесь внутрішнє чуття підказувало де потрібна його допомога.

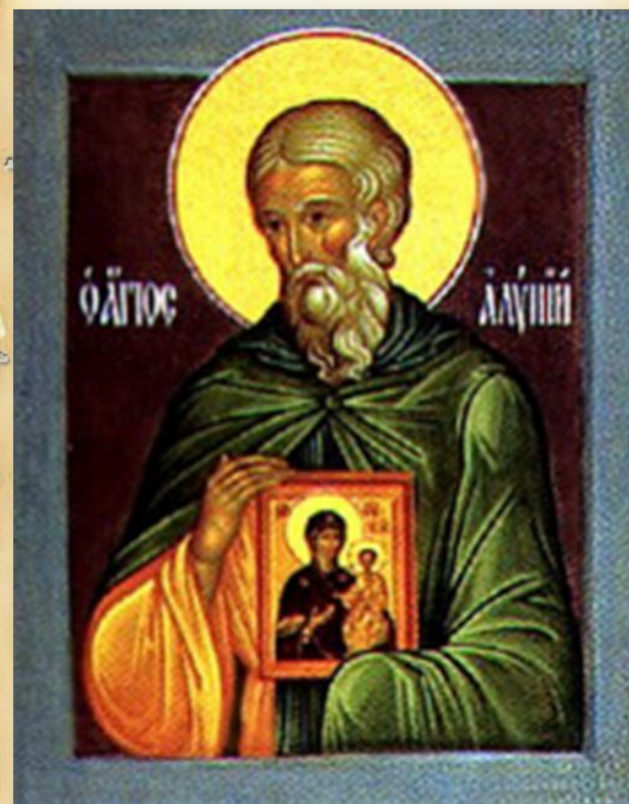
Євпраксія Мстиславівна - перша жінка лікар

Онука Володимира Мономаха — Євпраксія ще дівчиною і успішно лікувала хворих з усього Києва. За щирість, добре серце, чуйне ставлення до людей її прозвали Добродією. Свій досвід і знання вона виклала у науковому трактаті "Мазі" та першій в Русі науковій праці, написаній українською мовою, яка є своєрідною енциклопедією тодішніх медичних знань. Тепер ця книжка зберігається в бібліотеці Лоренцо Медічі у Флоренції в Італії.

Чернець Алімпій – перший дерматолог

Знаменитий іконописець, який також займався лікуванням дітей і дорослих. І що характерно, тими самими фарбами, якими писав ікони, розмальовував хворому на проказу тіло, обличчя, змазував гнійні струпи і повертав чоловікові 'попередню подобу й благовість».

Перший фармацевт – Прохор Лободник

Одержав своє прізвисько від того, що замість хліба вживав лободу, роблячи з її подрібненої січки тісто. Коли в Києві настав голод, почав роздавати людям спечений ним хліб із лободи. Коли у Києві не стало карпатської солі, прп. Прохор почав перетворювати на сіль попіл і віддавати її убогим і нужденним.

Лаврентій Затворник- засновник психотерапії

Прп. Лаврентій затворник, єпископ Туровський (XII ст.) як був іще печерським ченцем прославився тим, що лікував різні виразки на тілі та виганяв бісів.

Даміан Цілитель-перший педіатр

Коли до ігумена прп. Феодосія приходили люди із хворими дітьми, він напвляв їх до Даміана. Лікував ієромонах Даміан молитвою, зіллям, покладанням рук, святою водою та помазанням святим елеєм (оливою). Прп. Даміан був постником, до самої смерті він вживав тільки воду та хліб.

Усна народна творчість

Усна народна творчість Київської Русі надзвичайно різноманітна: билини, перекази, пісні, казки, прислів'я, приказки. У билинах у художньо-поетичній формі втілювалися патріотичні ідеї, уявлення про героїв-богатирів, наділених мудрістю, силою, красою Ілля Муромець, Добриня Никитич, Альоша Попович, Микула Селянинович). Історія зберегла також імена народних співців билин — Бояна, Митуси, Ора, згадки про яких зустрічаються у

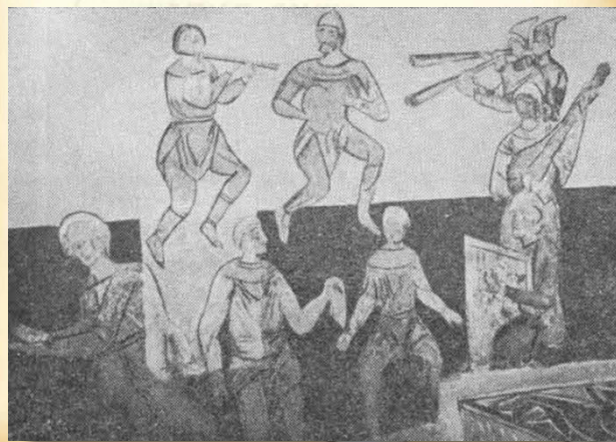
Музика

У житті людей Київської Русі значне місце займали музика, пісні і танці. Пісня супроводила різні обряди, календарні свята. Якими ж були музичні інструменти? Це струнні смичкові — гудок, смик; щипкові — лютня, гуслі, псалтир; духові — роги, труби, сурми, свистки, сопілки, дудки, жалійки, волинки, органи; ударні — бубни, тарілки, дзвіночки, брязкальця. Важливу роль відігравали церковні дзвони, які сповіщали про наступ

Музиканти та скоморохи

Знамениті фрески вежі Софійського собору у Києві дають зображення музикантів і танцюристів. За цими зображеннями, а також з билин, літописів ми знаємо про музичні інструменти Русі — ріг, труби, бубон, гуслі, гудок.

Перегородчата емаль

Технологія перегородчастої емалі передбачала напаявання на коштовні речі, виготовлені переважно із золота, спеціальних перегородок, які утворювали порожнини, що заливалися різнокольоровою емаллю. Кольорова гама емалей була яскравою, але не контрастною. Використовувалися емалі синього, жовтого

Золота діадема

Вершиною ювелірної техніки Київської Русі були вироби з перегородчастої емалі — золоті княжі діадеми. Широко відома, наприклад, діадема з с. Сахнівки на Черкащині. Золоті пластинки діадеми прикрашені різнобарвним рослинним орнаментом, що був символом життєдайної сили, та перлинами; на середній пластинці зображено

Техніка чернь

За допомогою техніки черні (спеціальне очорнення срібла і золота) ювеліри виготовляли браслети, колти, персні, хрести та інші різноманітні прикраси.

Техніка скань

Скань - це техніка, при якій тонкі золоті або срібні гладкі чи кручені ниточки ажурно напаяються на металеве тло. Її називають також філігранню.

Техніка зернь

Технологія зерні передбачала напаявання невеликих золотих кульок на виріб, що утворювали відповідний орнамент.

